

Dinko Župan

Eksperimentalno filozofiranje

Ono što progovara kroz Nietzscheovo filozofiranje isijava iz najtamnijih dubina u koje se prije i poslije Nietzschea rijetko tko usudio spustiti. Ta fleksperimentalna filozofija«(1) koju je Nietzsche proživio najavila je rat takozvanoj akademskoj filozofiji, fčisto duhovnim problemima«, svemu onom što se krije flpod kapuljačom žene po imenu ‚Istina‘«(1). Jer Nietzscheovo filozofiranje zahtijeva fdragovoljno traženje i ukletih i bezočnih strana opstanka«(1), istrajavanje u onom najtežem, suočavanje s onim najstrašnijim, očišćenje od svih privida, svih izvjesnosti koje prikrivaju flbezdan« koji se otvara pod nama. To filozofiranje nije neka apstraktna mogućnost, ono je izvjesno jer je već bilo na djelu, jer je iskušano i proživljeno od samog Nietzschea. Svojim životom, djelom, tijelom Nietzsche dokazuje mogućnost oslobađanja koje više nije neka od ‚mišljevinā sazdana konstrukcija. flMoje sam spise svaki put pisao cijelim mojim tijelom i životom: ja ne znam što su to čisto duhovni problemi.«(2)

Ono što je početak svakog filozofiranja je flčistoća prema sebi«(1), očišćenje od zabluda koje je nužno da bi se iz onog čistog (čistine) uopće moglo upustiti u ono slobodno filozofije. flŠto je najveće što vi možete doživjeti? To je trenutak velikog prezrenja. Trenutak u kojem će vam se gaditi i vaša sreća, a isto tako i vaš um i vaša krepost.«(3) Prva i najveća zabluda je ono što nam se čini najizvjesnijim, ono što ne dovodimo u pitanje jer se sa tom zabludom poistovjećujemo, jer mi ta zabluda jesmo - naše Ja. flPrestanimo se ćutjeti kao takav fantastički ego! Postepeno naučimo da odbacimo tobožnji individuum! Otkrijmo zablude ego-a!«(2) Ukoliko smo pokazali spremnost za upuštanje u ono neizvjesno i tamno, flsami smo sebi opet postali posvema tamni«(1), očišćenje od flsebeprevare«(2) postaje nužno flradi Istinitog živiti«(2). Ovo prevladavanje zablude ega ne vodi nekom altruizmu, jer flšto li je kršćanski altruizam ako ne masovni egoizam slabih«(1), jer altruizam je flspecifičan oblik egoizma«(1). Također ovdje nije riječ ni o samonegaciji u jednom buddhističkom smislu. Nietzscheova fldestrukcija« ega je fldestrukcija« izvjesnosti onog ego cogito. Ono što se proglasilo apsolutno izvjesnim, čvrstim tlom filozofije, samo je jedno vjerovanje koje je uzdignuto do istine. flCartesiusovim se putem ne dolazi do nečeg apsolutno izvjesnog, nego samo do činjenice jedne vrlo snažne vjere.«(1) Ono svjesno više nije mjesto iz kojeg izvodimo mjeru stvari, ono gubi svoj autonomni položaj jer ispod svjesnog otkrivamo bezdan u koji se nismo usudili spustiti, a utemeljenje našeg Ja kao izvjesnosti bio je samo pokušaj bijega u sigurnost. flTemeljna se pogreška krije vazda u tome što svjesnost umjesto

za oruđe i pojedinost u ukupnom životu, stavljamo za mjerilo.«(1) Ovo napuštanje svijesti kao mjerodavne instance podsjeća na kasniji poduhvat Freudove psihoanalize. Nietzsche dotadašnjoj psihologiji zamjera to flšto se nije odvažila spustiti u dubinu«(4). Isti prigovor bi Nietzsche mogao uputiti i kasnijoj psihologiji. Freud se na Nietzscheovom tragu¹ spušta do nesvjesnog, no nemajući hrabrosti istrajavanja u onom neizvjesnom, Freud gradi jedan psihološki model koji svojim objašnjenjima daje osjećaj sigurnosti, a samim tim udaljuje se od onog do čega je Nietzscheu zapravo stalo, od slobode same, za koju je potrebna flhrabrost za psihološku golotu«(1). Jedan od rijetkih psihologa koji je tu hrabrost pokazao je Wilhelm Reich i to svojom analizom floklopa karaktera«. No Nietzsche sa čitavim tim psihoanalitičkim pokretom u bitnom nema ništa zajedničko, jer kad Nietzsche govori o sebi kao psihologu, onda to ima značenje flu jednom ekscentričnom² stupnju«. To znači oslobađanje od svih mogućih izvjesnosti, modela, samoobmana, biti izvan i iznad svih mogućih određenja.

Metafizičke i psihološke izvjesnosti, to jest vrijednosti - flpitanje vrijednosti fundamentalnije je no pitanje izvjesnosti«(1) - razotkrivene su kao lažne jer je ono odakle one crpe svoju flzakonodavnost« fikcija.

flNema ni ,duha' ni uma ni mišljenja ni svijesti ni duše ni volje ni istine: sve same fikcije.«(1) Habermas će kasnije ovakav Nietzscheov pokušaj filozofiranja ocijeniti kao zahtjev za odbacivanjem programa moderne u cjelini. No Nietzsche ne ostaje samo pri flodbacivanju«, pri flrazaranju iluzija«, pri onome Ne. Ne ima jedan pripremni značaj, Ne je lav koji hoće flda bude gospodar u svojoj vlastitoj pustinji«(3). Ali flrazaranje iluzije još ne daje istinu nego samo nešto više neznanja, neko širenje našeg praznog prostora, porast naše pustoši«(1) - to otvoreno flpustoši« tek omogućuje let u ono slobodno. Nakon krčenja svega onog što je stvorilo privid izvjesnosti mi stojimo na krčevini, čistini (Heidegger) i dobivamo svoj opstanak u onoj čistoći koja nam omogućuje nevinost bivanja. flTek nam nevinost bivanja daje najveću hrabrost i najveću slobodu.«(1) Kroz nevinost bivanja bezdan postaje ono slobodno, postaje otvorenost od koje se više ne bježi u prividnu sigurnost, ovo slobodno se sada prihvaća u svoj svojoj težini jednim fldionizijskim kazivanjem ,da'«(1).

¹Npr. Freudova genealogija Nad-Ja je na tragu Nietzscheove genealogije morala (Ricoeur, flBudućnost filozofije i pitanje o subjektu«).

²Taj pojam koji će kasnije drugačije koristiti Scheler i Plessner, kod Nietzschea ima značenje onog flprema opstanku stajati dionizijski«(1).

Bibliografija:

- (1) *Volja za moć*, Mladost, Zagreb 1988.
- (2) *Uvod u Nietzschea, Pabirci iz Nietzscheove ostavštine*, CEKADE, Zagreb 1980.
- (3) *Tako je govorio Zaratustra*, Mladost, Zagreb 1980.
- (4) *S one strane dobra i zla*, Grafos, Beograd 1983.